

На завершальному етапі триває селекційна робота з формування симентальської м'ясної породи шляхом прилиття крові сименталів австрійської, німецької та північноамериканської селекції.

Отже, породоутворювальний процес у м'ясному скотарстві України триває більш як 40 років. За цей період створено вітчизняну племінну базу для розвитку галузі, а вітчизняні породи за оптимальних умов годівлі та утримання відповідають світовим стандартам щодо якості продукції.

УДК 636.2.034.082 (477)

М. В. ЗУБЕЦЬ, А. П. КРУГЛЯК¹

Національна академія аграрних наук України

¹Національний університет біотехнології та природокористування України

УКРАЇНСЬКА ЧЕРВОНО-РЯБА МОЛОЧНА ПОРОДА: МЕТОДИ ВИВЕДЕННЯ, СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Ефективність виробництва молока на високо механізованих фермах і молочних комплексах визначають якість тварин та рівень їхньої молочної продуктивності. Саме невідповідність сименталів цим вимогам спонукала селекціонерів України ще у 80-ті роки минулого століття до радикальної реконструкції їх, для чого було використано метод відтворного схрещування. Поліпшуючою породою обрано голштинську червоно-рябої масті, частка крові якої планувалась домінуючою (не менше 62,5–87,5 %, а в активній частині популяції навіть більше). В окремих регіонах застосовували метод складного відтворного схрещування сименталів з бугаями монбельярдської, айрширської та голштинської порід.

Прискореному виведенню породи сприяла реалізація нетрадиційних методичних підходів та організаційних заходів. Основними з них стали такі:

- селекційним процесом були відразу охоплені всі провідні племзаводи симентальської породи та племпідприємства;
- частку вихідних порід було визначено як орієнтир, основними критеріями ставились тип, характер та рівень молочної продуктивності і технологічність худоби;

Розведення і генетика тварин. 2010. № 44

© М. В. Зубець, А. П. Кругляк, 2010

- заводські лінії та родини закладено на початку виведення породи, не очікуючи виходу на так званий кінцевий генотип, що прискорило генезис породи на одне-три покоління;

- родоначальниками основних заводських ліній визначали чистопородних голштинських бугаїв, які мали на той час найвищу племінну цінність;

- для одержання продовжувачів ліній досить широко застосовували різні варіанти інбридингу.

На початку реалізації програми в Україні не було бугаїв голштинської породи червоно-рябої масті. Тому при Інституті розведення і генетики тварин було створено республіканський генофондний спермобанк, цілеспрямоване функціонування якого забезпечило залучення кращого світового генофонду голштинів та прискорене одержання великих масивів потомків бугаїв-лідерів, одночасно у багатьох стадах. Так, маючи у розпорядженні лише по 5 тис. спермодоз від бугаїв голштинської породи Імпрувера 333471 і С'юприма 333470, у базових господарствах від кожного з них було одержано, випробувано за якістю потомків і широко використовувалось по 50–55 синів та 60–70 онуків нових генотипів, через яких було виведено перші заводські лінії.

Відсутність племінної книги компенсувалась періодичним виданням каталогів плідників, які використовувались при виведенні породи.

Українську червоно-рябу молочну породу (УЧРМ) було офіційно затверджено наказом Мінсільгосппроду України № 106 від 26 квітня 1993 р. На час затвердження ареал породи охоплював 14 областей України. Загальна чисельність маточного поголів'я з урахуванням товарних господарств становила понад 1,5 млн гол., у тому числі у племінних господарствах 86,3 тис. гол., із них 40,5 тис. корів, а в базових господарствах 13,1 тис. корів. Найчисельніший і найбільш генетично цінний її масив було створено у племінних заводах Київської, Черкаської і Вінницької областей. Тварини за лінійними параметрами не поступались сименталам (висота в холці первісток становила 136–138 см, а повновікових корів – 140–145 см), були задовільно омушклені та успадкували від голштинів, характерні для молочної худоби, тип будови тіла і технологічність вим'я. Жива маса дорослих корів становила 630 – 680 кг, телиць у 18 міс. – 400 – 450 кг.

Формування внутрішньопородної селекційної структури проводили протягом усього періоду її розведення. Станом на 2010 р. у складі породи як селекційні формування апробовано центральний,

південно-східний та прикарпатський внутріпородні зональні типи, київський, прилуцький, черкаський, вінницький, харківський та буковинський заводські типи; 12 заводських ліній та 114 високопродуктивних родин.

Подальшу роботу з породою спрямовано на консолідацію стад. Для цього використовували кращий генофонд того часу голштинської та бугаїв-поліпшувачів нової (УЧРМ) породи різних генотипів. Усього в породі використовували понад 400 бугаїв голштинської, 2750 бугаїв різних генотипів УЧРМ породи.

У результаті ефективного використання бугаїв-лідерів голштинської породи виведено і затверджено у 2007 р. 6 нових високопродуктивних ліній. Середня продуктивність дочок цих ліній – Дайнеміка, Дейрімена, Інгансе, Кевеліе, Нагіта і Рігела ($n = 2416$) за 305 днів першої лактації становила 5135 кг (4959–5360) молока, що перевищує аналогічний показник заводських ліній, представлених до затвердження породи (Імпрувера 333471, С'юприма 333470 та Хенева 1629391, $n = 559$, $M = 3726$ кг) на 1409 кг. Це свідчить, що молочна продуктивність корів нових поколінь (генотипів) за 15 років (1992–2007) за 305 днів першої лактації підвищилась на 1409 кг. Генетичний потенціал сягнув 93,9 кг молока у рік, що відповідає рівню щорічного генетичного потенціалу підвищення молочної продуктивності голштинської породи у США (90,6 кг). Таке саме підвищення рівня молочної продуктивності корів усього стада завдяки генетичному потенціалу досягли кращі базові господарства (племзаводи «Маяк» Черкаської області – 107,8; «Білорічицький» Чернігівської – 75,8; «Шамраївський» Київської – 52,5 кг).

У 2009 р. у племінних господарствах було зареєстровано 7895 корів (19,5) бажаного типу будови тіла, продуктивність яких за кращу лактацію становила 6 – 13 тис. кг молока, із них 810 корів з надоем 8 тис. кг і більше було виділено у бугайвідтворювальну групу.

За останні роки поголів'я корів значно зменшилось. Проте племінна база (число племінних господарств (116) та поголів'я у них (110,8 тис. гол., у тому числі 47,4 тис. гол. у племзаводах)) не зменшилась.

Таким чином, порода конкурентоспроможна. Генетичний потенціал молочної продуктивності становить 8 – 11 тис. кг молока і більше за лактацію при вмісті жиру 3,8 – 4,0 % та білка – 3,2 – 3,3 %. Тривалість господарського використання становить у середньому 4,5 лактації, тривалість сервіс-періоду 60 – 80 днів, вихід телят 90–94 гол.

Перспективи удосконалення породи викладено у загальнопородній програмі селекції УЧРМ породи на 2003 – 2012 рр., спрямовані на оцінку та селекцію тварин за комплексом селекційних ознак, подальшу консолідацію стад.

Одночасно із продовженням консолідації породи за типом, необхідно збільшити число господарськи біологічних ознак, за якими вести селекцію з метою збереження вмісту жиру і білка в молоці, тривалості господарського використання, стійкості проти захворювань (мастит), високої запліднювальної здатності, міцності кінцівок, характерних тваринам симентальської породи.

З цією метою програмою передбачено залучати кращий генофонд голштинської породи європейської селекції (бугаї-лідери, оцінені за комплексом ознак) для підвищення генетичного потенціалу комплексу господарськи біологічних ознак тварин активної частини популяції (20 %), вести оцінку та ефективне використання бугаїв-поліпшувачів УЧРМ породи (чистопородне розведення).

Найважливішою проблемою у вирішенні цих питань є відсутність на племпідприємствах країни плідників УЧРМ породи з високою племінною цінністю і повне руйнування їхньої селекції. Вирішення її можливе лише за умови, якщо виконання загальнопородних програм селекції буде контролюватись і підтримуватись державою.

УДК 636.2.034.082.2(477)

М. Я. ЕФИМЕНКО

Институт разведения и генетики животных НААН Украины

УКРАИНСКАЯ ЧЕРНО-ПЕСТРАЯ МОЛОЧНАЯ ПОРОДА: ГЕНЕЗИС, СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ СЕЛЕКЦИИ

Чёрно-пестрая порода скота по своей популярности занимает первое место в стране. Это объясняется её высокой продуктивностью и адаптацией во всех природно-климатических зонах Украины. Разведение чёрно-пестрого скота ведёт своє начало с середины XIX ст. Так, по данным Х. И. Классена (1962), впервые небольшое количество животных чёрно-пестрой породы завезли из восточных провинций Германии (Остфрисландии, Ольденбург и Восточной Пруссии) на территорию нынешней Львовской области в 50–60-е годы XIX ст. Более значительное влияние на формирование массива этого скота Розведения і генетика тварин. 2010. № 44

© М. Я. Ефименко, 2010